

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maria Etxebarria Altuna

*Aramaio, Araba
(1930)*

Aurkibidea

Biografia

Ametzu (Ametzua) baserrian jaioa, kalera bizitzera etorria. Neba-arrebatatik zaharrena. Ezkonduta dago eta etxeko andrea da.

Zintak

ARA-064

- **Proiektua:** Aramaioko ipuinak eta kondairak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Arriolabengoa, Divina - Ozaeta Elorza, Arantza
- **Data:** 2009-07-10
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Emalea:** Arriolabengoa, Divina

Pasarteak

1. Bergaran urtebete, gerra sasoian

- **Erref:** ARA-064/006
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:01:35. **Bukatu:** 00:02:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Umetako kontuak. Jolasean eta behizain. Sei urterekin, Bergaran egon zen baserri batean. Gerra denbora zen. Irakurtzen ikasi zuen han, bere kontura. Eskola asko gustatzen zitzaion; ezin zuenean joan, negarrez.

2. Eskolako kontuak

- **Erref:** ARA-064/007
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:02:51. **Bukatu:** 00:04:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Aramaion eskolan maistra onak izan zituzten, baina erdaraz. Juanita maistra amaren laguna zen. Sei urte arte ez zen joaten, baina Felisa ahizpa laurekin hasi zen. Burla egiten zuten orduan ere eskolan. Goiko eskolara ere joan zen. Mutilendako eskola udaletxean zegoen.

3. Sutea etxean

- **Erref:** ARA-064/013
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:07:47. **Bukatu:** 00:10:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Baserritik kalera ezkondu zen. Orain bizi den etxea ere baserría zen. Behiak zeuden. Duela 51 urte, erre egin zen baserría. Kandlekin ibiltzen ziren, eta sua piztu zen. Hormak geratu ziren bakarrik. Atera zituzten gauza batzuk. Urtebetean beste etxe batean bizi izan ziren.

4. Linua ereiten

- **Erref:** ARA-064/016
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:11:31. **Bukatu:** 00:12:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Lihoa (linua) eta ehuleak
- Baserría » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Amandre Felipa laguntzera joaten zen, txerria hiltzen zutenean. Linua ereiten zen soroan, ebaki eta zulo batean sartzen zen. Asto batean bi tabla jarrita jotzen zen, eta gero ehulearengana eramaten zen, izarak egiteko.</p>

5. Irratia eta lixiba

- **Erref:** ARA-064/017
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:12:59. **Bukatu:** 00:13:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

<p>Irratirik ez zegoen. Ezkondu zenean erosi zuen irratia, 1956an edo. Arropak eskuz garbitzen ziren. Aste barrurako soineko bat eta astebururako beste bat.</p>

6. Emakumeak baserrian

- **Erref:** ARA-064/018
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:13:56. **Bukatu:** 00:14:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Emakumeen lanak. Ama 12 urtez geroztik etxeko kargu egin zen. 21 urterekin ezkondu zen. Umetan egiten zituen lanak: sorora joan, behiak batu... Antonik lan gehiago egiten zuen.

7. Umetako jolasak eta gaztetako ibilerak

- **Erref:** ARA-064/019
- **Iraupena:** 0:03:03. **Hasi:** 00:14:47. **Bukatu:** 00:17:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Umetako jolasak: txikola, gorde-gordeka. Mendira joaten ziren domeketan. Neskak ez ziren tabernetara sartzen. Behin sartu ziren, eta pipermina hartu zuten. Santa Agedako mutilekin ibiltzen ziren asko. Lagun taldea. San Martinetan kalejira egiten zuten. Erromeriak. Zein auzotara ez ziren joaten, urruti zeudelako. Untzillako erromeriara gurutzea jarri zutenean joan ziren lehen aldiz. Bero egiten zuen, eta ura saltzen zuten, edalontzia erreal batera.</p>

8. Medailak kendu, dantza egiteagatik

- **Erref:** ARA-064/020
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:17:50. **Bukatu:** 00:19:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

<p>Soltean eta helduta egiten zuten dantza. Medailak kendu zizkien apaizak, Don Fidelek, dantza egiteagatik. Kongregazioak. Atxilotu ere egin zituzten hiru-lau, apaizarekin borroka egin zutelako jai batzuetan. Don Fidelen jarrera. Orain gehiegizko askatasuna dago.</p>

9. Mezak eta prozesioak

- **Erref:** ARA-064/022
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:19:50. **Bukatu:** 00:23:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Elizara domekero joaten ziren, eta bederatziurrenak ere egiten zituzten. Maiatzeko loreak, meza eta arrosarioa. Prozesioa ere egiten zen kalean, elizatik gora eta gero plazara. Aldareak jartzen zituzten kalean. Aste Santuko prozesioan, andreak mantilarekin. Erramu igandean santuak zeinek eraman erabakitzen zen, elizpean; dirua eskaintzen zuten, pujatu. Pasoak zeintzuk ziren.

10. Elizako aldaketak

- **Erref:** ARA-064/023
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:23:40. **Bukatu:** 00:27:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Elizako aldarea nolakoa zen lehen. Meza bizkarra emanda ematen zen. Orain dela 54 urte bukatu zuten eliza margotzen. Orduantxe ezkondu zen bera. Aldarea geroago jarri zuten. Ama Birjina ere ez dago orain. Sermoia egiteko pulpitu bi ere bazeuden. Sermoietan infernua gora eta behera ibiltzen ziren. Bi frantziskotar etortzen ziren, Agirretxe eta Garmendia, eta bi pasionista. Makilarekin jotzen zuten lurra. Kanposantura ere joaten ziren. Dena zen bekatu.

11. Sermoi luzeak

- **Erref:** ARA-064/026
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:29:05. **Bukatu:** 00:30:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Sermoiak luzeak izaten ziren. Elizkizunak ere luzeagoak ziren, Aste Santukoak letaniekin. Ordubete gehiago bai, oraingoan aldean.

12. Martintxo eta jentilak

- **Erref:** ARA-064/028

- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:30:22. **Bukatu:** 00:31:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

San Martinen kondaira. Begibakarrek zuten garia, jentilek. Martin mutikoa hara joan zen lanera, eta botak gariz bete zitzaizkion. Mutikoa ezkutatu egin zen, eta jentilei entzun zien garia noiz eta nola ereiten zen.

13. Anbotoko señoia eta Torrealdeko jauntxoa

- **Erref:** ARA-064/030
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:32:04. **Bukatu:** 00:33:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Anbotoko señoia. Bi ahizpa ziren, bata ona eta bestea ez. Gaiztoak ona bota zuen Anbototik behera, eta sorgin bihurtu zen. Torrealdeko kondea. Ezkongaiak berarekin pasatu behar zuten lehen gaua. Kakaz zikinduta joan zen Berta izeneko bat, gaua ez pasatzeagatik. Gaztelako erregea.

14. Anbotoko Mari eta lamiak

- **Erref:** ARA-064/032
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:35:35. **Bukatu:** 00:36:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Amak-eta esaten zuten Anbotoko señoia pasatu zela zeruan, izarrak ikustean. Lamiak ere egoten ei ziren Sorginzubin. Ile pila bat batu zuten, errekan burdinarea pasatuta, eta orduan desagertu ziren. Urrezko orrazia.

15. Gauez, hobe etxean

- **Erref:** ARA-064/034
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:37:12. **Bukatu:** 00:38:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Entzunda dauka Monterronen Canuto izeneko bat bizi zela, eta handik berandu

samar irten zen bati sustoa eman ziotela, maindireekin eta kateekin. Beste bati ere irten omen zitzaizkion, esanez "gaua gauekoentzat eta eguna egunekoentzat".

16. Bidegurutzeetako agerpenak

- **Erref:** ARA-064/035
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:38:14. **Bukatu:** 00:39:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

<p>Bidegurutzeetako arimak. Txerri kuadrilla bat irten zitzaien gauez batzuei bidegurtzera, eta desagertu egin zen gero. Horma baino zuriago joan zirela etxera. Andre Mari inguruan.</p>

17. Martin apaiz ehiztaria

- **Erref:** ARA-064/039
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:40:35. **Bukatu:** 00:41:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Martin abade. Ehizara joateko meza uzten zuen apaiza.

18. Lehengo ospakizunak eta jakiak

- **Erref:** ARA-064/042
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:42:34. **Bukatu:** 00:44:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>Gabonak ospatzeko modua. Familia elkartzen zen, eta ardi bat hiltzen zen. Buskantzak egiten ziren, intxaur saltsa, konpota... Erregenetan ez zen jostailurik egoten. Mandarinak eta suge kaxak (mazapana). Trapuzko panpinak egiten zituzten. Jaietan ere oilaskoa eta garbantzuak. Babarruna eta sagar erreak, eguneroko otordua. Trukea egiten zuten kalean.</p>

19. "Sacamantecas"

- **Erref:** ARA-064/044
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:45:51. **Bukatu:** 00:46:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

"Sacamantecas", haurrak beldurtzeko. Koipea eskumuturrean ei zegoen.

20. Erleak eta muskerrak

- **Erref:** ARA-064/045
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:46:36. **Bukatu:** 00:47:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Erleak izaten zituzten, baina ez daki aparteko gauzarik. Muskerrak helduz gero, zazpi elizatako kanpaiak jo behar ziren soltatzeko.

21. Suge esnezaleak

- **Erref:** ARA-064/047
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:47:35. **Bukatu:** 00:48:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Entzunda dauka ama bat umeari titia ematen lo zegoela, eta hurrengo egunean esnerik ez zuela. Sugeak edaten omen zion esnea. Ganaduari ere hartzen zion esnea sugeak. Umea norberarekin egoten zen lo.

22. Ezkutatutako altxorrak

- **Erref:** ARA-064/049
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:49:03. **Bukatu:** 00:49:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Ezkutatuko altxorrak ei daude, bi behintzat bai. Bata, Solaian. Urrea, ez daki noizkoa.

23. Izpirituak ate joka

- **Erref:** ARA-064/052
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:50:40. **Bukatu:** 00:51:25

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Etxeetako izpirituak. Lehen esaten zen, atea jotakoan gauez, izpirituak izan zitezkeela, meza eskean.

24. Errogatiba Urkiolara

- **Erref:** ARA-064/057
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 00:54:22. **Bukatu:** 00:56:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Urkiolara joan ziren errogatiban, oinez, San Sebastian hartuta. Gero euri asko egin zuen. Astoan eramaten zen ardoa, eta bueltarako garrafoi bat uzten zen Anboto ondoan. Borroka egon zen, batzuek mozkortu egin zirelako. Labana ere atera zuten. Berak 12 bat urte izango zituen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-03-02

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com